

# Cultura Poporului

GAZETA SOCIETĂȚII „CULTURA POPORULUI“

SUB CONDUCEREA COMITETULUI DE ACTIUNE A „CULTUREI POPORULUI“

Prim Redactor: V. Chiru

Administrația: Piața Cuză Vodă 16

Redacția: Str. Dorobanților 11

Secretar: V. Nicoară

ABONAMENTE ANUALE: pentru cititori . . . . . 30 Lei | pentru autorități . . . . . 60 Lei | pentru întreprinderi financiare . . . 100 Lei

## Prăbușirea

Volumे întregi, biblioteci desfășurate, cursuri sistematice făcute în școli, discursuri înflăcărâte, nu pot cuminti oamenii cu puterea cu care îl pot învâța o întâmplare, un eveniment.

Și dacă înaintea desfășurării unui eveniment, oamenii pot discuta, pot crede, pot nădăjdi „în ceea ce se poate sau în ceea ce nu se poate” evenimentele, întâmplările, fixează definitiv și fără discuție „ceia ce se poate și ceea ce nu se poate”.

Mintea vecinilor noștri maghiari nu putea înțelege dreptatea istorică a evenimentelor și luptau cu îndârjire împotriva lor. În atâtea secole de nedreaptă stăpânire asupra unor popoare de neamuri felurite, cugetul și sufletul lor nu se putea obișnui cu gândul că stăpânirea lor trebuie să se întindă numai asupra teritoriului lor și să se exercite numai asupra populației lor naționale.

Și această mentalitate, de sigur, nu este a poporului unguresc întreg, fiindcă acest popor ca toate popoarele, înbindu-și pământul, legea, limba și neamul, simte instinctiv același respect pentru iubirea de pământ, de patrie, de lege și de limbă ca celelalte neamuri.

Această mentalitate aparține unei minorități a poporului maghiar, unui grup neînsemnat de oameni din pătura conducătoare, ce confundă de cele mai multe ori noțiunea de patrie cu interesele lor personale și cari, transplantați în aceleași situațiuni și încărcăți cu aceleași privilegii în oricare alte țări, nu ar mai avea nimic comun cu patria în numele căreia s'au agitat până atunci.

Aceste personalități impuse conducerii poporului maghiar prin ereditate, au resimțit prea adânc restrângerea influenței lor în limita teritoriului național și neputându-se împăca de loc cu această situațiune au înfrățit cu mare meșteșug soarta, gândurile și nădejțile lor, de însăși soarta poporului unguresc.

Poporul maghiar, popor prin excelență patriot, ca ori și ce popor de țărani a putut cu mare ușurință lega interesele acestui grup neînsemnat al conducătorilor, de însăși iubirea nemărginită a patriei, lăsându-se târât în vultodrea unor încercări îndrăznețe, alinându-și ușor în mrejele uneltirilor vinovate.

Așa se explică solidaritatea întregului popor maghiar în ura către alte popoare, tot atât de muncitoare și necăjite, așa se poate pătrunde în tainele acestei false solidarități.

Cetățenii români de naționalitate maghiară furăți și ei de același curent de care fusese târât întregul popor unguresc se împotriveau cu îndârjire noii așezări, luptau împotriva evenimentelor firești și istorice, risipindu-și energia în îngrămădirea urei neofolitoare în suflete.

Cu ochii ațintii spre fiecare gest al conducătorilor, cu urechile îndreptate spre fiecare șoaptă rostită în Buda-Pesta și sporită prin ecoul conducătorilor lăsați sau rămași între noi, populațiunea maghiară, nădăjduia, se înflora, visa și creștea în inimă, în suflete propria ei amărăciune.

Uneltiri și comploturi, consfătuiri ascunse și îndărătnicie, îngâmfare neputincioasă și luptă pentru dezorganizarea muncii, îndrăsneli mărturisite în presă și șoptite în biserică, și toate acestea accentuate, sau mai în surdina, după cum conducătorii din Pesta sau de aici, socoteau că subjugă evenimentele, că determină fatalitatea împrejurărilor.

Întregul popor unguresc era legănat de nădejdea strecurată în sufletul lui cu atâta artă de cei cărora nu le păsa nimic de peirea lui, și spera în reîntronarea situațiunii de pururi dărâmată de propria voință a popoarelor.

Se pregătea în taină reînvierea strigoilor, conducătorii socotind că au zmul Dumnezeirii taina trezirii din somnul cel vesnic.

Nădăjduiau că vor pune iarăși Coroana pe fruntea Habsburgilor, sperau că iluziile pot ține local forței, că înjghebarrea unui film de cinematograful poate fi însuși evenimentul fatal al istoriei.

Iluziile au rămas iluzii, filmul de cinematograful înjghebat cu început de veselă comedie și-a desfășurat ultimul act zlele trecute în Galați românești, cu episodul dramatic al internării unor bleși muritori, furăți și ei de un vis de mărire de-a pururi prăbușit.

Ultimii Habsburgi, ce au purtat pe frunte o coroană stropită cu sânge, ispășesc în surghiun, păcatele generațiilor de împărați și îndrăsneliile unor conducători ce nu au voit să înțeleagă, ceea ce se poate, și ceea ce nu se poate.

A fost destul ca telegramul să transmită la Budapesta hotărârea neclintită a neamului românesc și a aliaților noștri de a pune capăt unei comedii copălnite, a fost destul ca a-

diera vântului să poarte în pustă zăngănitul armelor noastre, a fost destul ca în noaptea ce cuprinsese mintea conducătorilor maghiari, să lucescă amintirea baionetei românești, și comedia a încetat, și toate visurile s'au prăbușit.

Cetățenii noștri maghiari, să înțeleagă din însăși hotărârea neovădnică și neclintită a evenimentelor, calea cea adevărată și analizând îndrumarea rostită de împrejurările istorice, să aleagă cuminte orientarea cea nouă.

Legându-ne rănilor sângărânde, înțelegându-ne durerile și bucuriile, respectându-ne munca și demnitatea, să trăim însăși viața către care ne deschide drumul atât de luminos: Istoria.

Din împrejurările desfășurate în fața ochilor noștri înțelegând: **CEIA CE SE POATE ȘI CEIA CE NU SE POATE**, să înțelegem crezul cel nou al celei mai democratice cetățenii, cetățenia românească.

V. CHIRU

Cluj, 1921.

## Năzuinți

Este dovedit că pentru a învinge nevoile vieții cari ne învâluie și uneori ne înghesuie sub greutatea lor, fiecare dintre noi trebuie s'o ducem într-o necurmată luptă.

Și această luptă, care pentru unii e grea și adeseori foarte oboșitoare, îi face să nu poată privi mai departe de cercul nevoilor lor personale, îi face să uite datoriile înalte și mari pe care le are orice om în societatea și statul modern. Este vrednică de toată lauda munca trudnică a unui om pentru îngrijirea lui și a familiei sale. Și când fiecare om ar îngriji cu prisosință și chiar cu grele eforturi, pentru ca atât el cât și familia lui să se poată bucura de toate înlesnirile traiului și de toate bunurile pe care civilizațiunea înțeapă și constituie ni le pune la îndemână, atunci, e mai presus de orice îndoielă, că țara va mer-

ge cu pași mari și siguri pe drumul progresului.

Când totalitatea familiilor vor trăi bine și se vor lumina la flacăra dăătoare de viață a culturii, fără îndoielă că întreg neamul va intra în epoca unei largi înfloriri sociale economice și culturale.

Și dacă sunt foarte explicabile, și chiar trebuitoare, năzuințele ce fiecare om le are pentru cel de aproape și dragi, dacă sunt legitime și folositoare truda și grija ce fiecare o depune pentru familia ce o are, nu-l mai puțin adevărat că aceste năzuinți personale înăbușă pe celelalte năzuinți mai înalte, și învâluind inima omului într-o pojghiță de interes personal, face adesea ori ca el să rămână nesimțitor la durerile și grijele multe ale marelui neam.

Și tot aceste năzuinți curate personale fac să se desvolte

prea mult acel sentiment, care devine prea urât și respingător când stăpânește cu desăvârșire inima cuiva, — acel sentiment numit egoism.

Căci, dacă în lupta vieții, în cele mai dese împrejurări, omul trebuie să pună câteva picături de egoism în sentimentele ce-l frământă, de oarece numai așa va putea învinge, când aceste picături sunt atât de multe că schimbă înfățișarea sentimentelor de bază făcând din toate numai egoism, acel om nefericit este chinuit de dorinți și patimi cumpănite și-l fac victima dorințelor sale tot mai îndrăznețe și personale, rămânând străbătut cu desăvârșire de bine și adevăr.

Iată pentru ce avem nevoie de acel visători și idealști, cari uitând de dorințele și nevoile lor personale, sunt cutremurați de grijile și nevoile întregului neam pe care le simt pătrunzând în inima lor mare. Iată pentru ce avem nevoie de strigătul de alarmă pe care ei îl dau, atunci când năzuințele personale ne pleacă privirea gânditoare spre pământ și ne fac a uita marile năzuinți ale neamului. Ei ne trezesc din visul urât al dorințelor meschine și ne îndreaptă privirea spre strălucitoarea stea a neamului nostru. Ei scutură cu o mână puternică pe nefericitul gătuș de egoism și cari uită idealul ce trebuie să încălzească inima noastră, arătându-le că mai presus de interesele personale stau interesele întregului nostru neam.

Nu putem uita — și nu trebuie să uităm — că după cum în vremuri de restriște datorim noastră a tuturor este să ne apărăm țara și neamul chiar cu jertfa vieții noastre. În vremuri de liniște, trebuie să ne punem întreaga inimă și întregul suflet pentru înfăptuirea năzuințelor neamului nostru.

Nu mai așa vom lucra cu puteri unite și cu mare spor la întărirea țării și poporului românesc.

Nu mai așa ne vom face datoria.

VLADIMIR NICOARA

# Cuvântul nostru

## Școala

Nu de mult am citit într-o gazetă din București, că în județul Vlasca se caută învățători suplimentari pentru 198 de locuri. Și m'am întrebat: dacă într'un singur județ lipsesc învățători pentru 198 de posturi, câte mil vor lipsi în România întreagă? M'a cuprins o mare mâhnire pentru lucrul acesta, căci în România veche întreaga putere a statului a fost și este românească, de asemenea și societatea, așa că nimeni nu le-a putut pune piedeci, ca să dea o desvoltare cât mai mare dezvoltării învățământului la sate. Măhnirea aceasta e cu atât mai îndreptățită, cu cât avem pilde de popoare, cari au adus și aduc jertfe uriașe pentru școlăle lor, fără ca să aibă ajutorul statului, sau dacă îl au, numai în măsură mică.

În România noastră avem pe Sasi, un popor mic de vre-o 230 mii de suflete, despre vrednicia cărora — pentru ei — am scris într'alt loc al gazetei noastre. Acest popor mic întreține cu mari jertfe următoarele școlae:

- 247 școlae primare
- 9 gimnazii (de 4 clase)
- 6 licee
- 11 școlae medii (civile)
- 3 școlae normale
- 3 școlae de apicultură

Și mai multe școlae de ucenicii din industrie și comerț.

Copiii dela sate umblă la școala primară timp de nouă ani, și anume băieții până ce împlinesc 15 ani, fetele 14 ani. De cre-o 40 de ani încoace, toți băieții sunt obligați să mai facă și un curs complementar (școală de repetiție) obligator până la 19 ani, iar fetele până la 18 ani. Și bine să și însemneze plugarii noștri dela sate: toți acești copii, cari umblă la școală până aproape de timpul recrutării (absențării) sunt ficiori de țărani, cari nu se plâng, că li se luă copiii dela munca câmpului, cum fac ai noștri.

Se înțelege, că un număr atât de mare de școli reclamă jertfe uriașe. Și Sasii le aduc, cu toate că au venituri mari dela alte așezăminte ale lor și cu toate că și statul român le-a dat un ajutor frumos, de care un astfel de popor e vrednic. În anul 1920 poporul săsesc, cel compus din 230 mii de suflete, a dat din punga lui, pentru întreținerea școlaelor sale, suma de cincisute milioane și jumătate de lei, ceea ce face 22 jumătate lei de suflet, socotind dela copiii de față

până la baba trecută de 80 de ani. Și trebuie să știm, că afară de birul acesta pentru școală, fiecare părinte mai plătește pentru copilul lui dat la școală și didactru, adică taxa școlară.

Ca să vedem mai bine, cât e de mare jertfa lor, să facem o comparație între noi și Sasi, socotind că suntem numai de cincizeci de ori mai mulți decât ei (adecă 11 jum. milioane; de fapt însă suntem mai mulți Români în România).

Ar trebui să avem:

- Școlae primare 11350
  - Gimnazii 450
  - Licee 300
  - Școlae medii 550
  - Școlae normale 150
  - Școlae de agricultură 150
- și să dăm din punga noastră — afară de bir pentru școală și taxele școlare — suma de 275 milioane!

Acum să vedem altă pildă de dragoste de învățatură tocmai în Statele Unite din America de Nord.

În Statele Unite trăesc câte-va milioane de Negri. Cei din tîi strămoși ai lor au fost aduși ca sclavi din Africa și sclavi au rămas toți urmașii acestora până în anul 1865, când după războiul civil de acolo și-au recăpătat libertatea. Statul american nu ajută nici școlaele, nici bisericile, ba Negri nu se bucură nici de drepturi egale, cu toate că după constituția americană ar trebui să aibă aceleași drepturi ca și Albii.

Ei bine, între acești Negri, la cari în anul 1863 numai tot câte 10 din o sută șiau carte, astăzi nu mai găsești decât numai 20 dintr'o sută, cari să nu știe carte, adecă 80 dintr'o sută știu carte, procent, la care noi Români, nici cei din vechea Românie, nu am ajuns, cu toate că în această parte a țării puterea statului era românească.

Negrii din Statele Unite au 40 mii de învățători, și mai buni și mai răi, și contribuie din punga lor proprie pentru întreținerea școlaelor lor cincisprezece milioane de dolari, după valoarea veche 75 milioane de lei, după cea nouă 1500 milioane de lei!

Și acum să ne întrebăm, și cărmuitorii statului, și noi cetățenii:

Facem-ne datoria față de școală?

Răspunsul nu poate fi decât: ba!

VICTOR LAZAR

## E cu putință pacea cu Rusia?

E cu putință pacea cu Rusia!

Pentru a nu fi învinovați de dușmanii noștri că suntem un neam care se ține numai de războaie și pentru a arăta lumii năzuințele noastre pașnice, am făcut uitate toate neajunsurile îndurate de la bolșevici și am trimis la Vârșovia o delegație pentru a încheia pacea cu bolșevicii. Am făcut aceea ce nici o țară, afară de Polonia n'a îndrăznit să facă. Am stat de vorbă noi români cu trimișii unei cărmuiri care nu se sprijinește decât pe hoști și omoruri numai pentru a nu mai fi învinuți că nu suntem aici în răsritul Europei cei mai doritori de pace.

În cele din urmă zile ale vorbirilor din Vârșovia, delegația românească credea că ele vor duce la singurul bun sfârșit cu putință: încheierea păcii. Nădejdiile lor au fost însă înșelate. După curtenia primelor zile, bolșevicii s'au arătat cea ce sunt niște înșelători, trimisi la Vârșovia, pentru a pierde timpul în discuții nesfârșite, în scop de a arăta neamului rusesc înfometat că vecinii nu doresc pacea și vor un nou războiu.

De altfel, mântuirea bolșevismului stă în pricinuirea de noul război cu vecinii pentru care îl stăpâneșc să nu mai aibă răgazul să se mai gândească și la soarta grozavă pe care i-au făcut-o bolșevicii. De aceea dacă ei au stat de vorbă cu trimișii noștri, au făcut acest lucru numai pentru a liniști intrucâtva sufletele tulburate ale rușilor. Poporul rusesc nu știe cu câtă îndrăzneală au cerut trimișii sovietici înapoi Basarabia și cu câtă obraznicie au refuzat să ne dea înapoi tezaurul românească din Moscova încă din 1917.

Datoria noastră este să arătăm neamului românesc pricinile pentru care nu s'a putut ajunge la nici-o înțelegere nici de astă dată. Trimși sovietici vorbeau de Basarabia cași cum această provincie furată de ruși în 1812 nu s'ar fi alipit de vechea Românie prin hotărârea sfatului țării din 27 Martie 1918 și fără a ține seamă că această alipire pe care a făcut-o nesilită de nimeni a fost constințită de marii noștri Aliați cu care am dus războiul, împotriva protestărilor rușilor sălășluiți în străinătate.

Delegații bolșevici au avut îndrăzneala să ceară punerea în discuție a stăpânirii Basa-

rabiei și acordarea unei autonomii cât de largi străinilor din Basarabia.

Au mers până acolo cu obraznicia încât au cerut ca rușii, evreii, nemții, bulgarii din Basarabia să se cărmuiască singuri, fără a mai avea nevoie de conducere și școală românească. Acest lucru nu puteau să-l primească delegații noștri, cu atât mai mult cu cât am dat prea multe dovezi de dreaptă și nepărtinitoare ocărnuire față de noi cetățenii români. Dar dacă preferențele lor erau peste putință de împlinit ce foloase ar fi eșit pentru România din încheierea păcii cu bolșevicii, dacă delegații lor nici n'au vrut să audă de tezaurul românesc aflat la Moscova. Și cu drept cuvânt, ființele tot aurul și nestimatele care făceau parte din tezaur au fost împrăștiate în lumea întreagă pentru a întreține zărilor și propagandiștii bolșevici. Astfel stând lucrurile era firesc să nu se poată ajunge la vre-o înțelegere cu vecinii noștri bolșevici. Până ce în Țara rusască nu se vor așază stările pe o temelie nezdruncinată nu mai cutează nimeni nu să ajutore dar nici măcar să steie de vorbă cu conducătorii ei. De aceea vom aștepta și noi ca și alte țări mai mari liniștirea Rusiei și numai după ce în fruntea acestei țări vor fi cărmuitori cari să înfățișeze voința poporului rusesc atunci vom sta și noi bucurându-ne de vorbă cu dânșii.

## De vorbă cu cetitorii

Unul nerăbdător.

Din scrisoarea d-tate răsare mult bun simț și o frumoasă inteligență, și — dacă ne cotești regulat — ne miră mult cum de n'al înțeles că noi nu facem politică și dorința noastră cea mai mare este să stăm cât mai departe de acele vechi frământări de persoane.

Mă rog, să ne înțelegem.

Partidele politice se schimbă la guvern în virtutea mecanismului nostru constituțional. M. S. Regele își alege guvernul dintre acei oameni pe care alegătorii — adecă tot poporul — l-a găsit vrednici să-l reprezinte. Prin urmare astăzi alegătorii s'au pronunțat dând încrederea partidului X. Măine, la alte alegeri, tot poporul se pronunță dând încrederea partidului Z. M. S. Regele își alege, — cum am

spus — guvernul dintre ei.

Prin urmare, partidele politice, compuse din români, se schimbă la guvern pe baza încrederii obținută în alegeri.

Ei bine, te întreb eu pe d-ta, cum se poate presupune că acești români ajunși la guvern — și aleși odată de popor și odată de Rege — ar hrăni sentimente vrăjmășesti pentru țara și neamul pe care îl călăuzeste?

Nu-i așa că nu se poate?

Iată dar pentru ce noi, care nu facem politică de partid, suntem convinși că oricare partid românesc ar fi la guvern el nu poate să lucreze decât spre binele și folosul țării și neamului nostru. Și deosebiră este numai că unii sunt mai grăbiți și alții mai chibzuiți, unii mai pricepuți și alții care abia încep meșteșugul cărmuirii. Dar că toți doresc binele poporului și al țării, de asta noi nu ne îndoiim nici o clipă.

Și de asta noi nu putem sfătui pe nimeni să incline spre partidul X sau Z. Fiecare merge încotro îl îndeamnă priceperea și inima lui.

Singurul sfat pe care l'am dat și-l vom da este că: în vremuri de alegeri poporul să-și deie încrederea numai oamenilor pe care îi știe cinstiți, de omenie, oameni de cuvânt și cu dragoste vădită de neam și țară. Incolo, nu ne amestecăm în politica mărunță și de persoane.

Unui cetitor „regulat.”

Ne muștri că publicăm multe bucăți în urmare și că dela un număr la altul cetitorii perde și interesul și mai și uită ce-a cetit în numărul trecut.

Ai și d-ta dreptate pe jumătate, dar avem și noi pe trei sferturi.

Păi, nite cum stă lucrul.

Îi fi observat d-ta că gazeta noastră îi împărțită așa fel că fiecare pagină are alt conținut, că, prin urmare nu se poate trece cu un articol din pagina a doua în pag. a treia, de pildă.

Și cum prindem un articol care merită să fie cunoscut de popor, îl tăem și noi în două și-l dăm în două numere. Că nu-i tocmai bine, o știm; că ar fi mai bine altfel, ne trudim să facem cum e mai bine. Și nădăjdum că în curând vom ajunge să facem cum ni-e dorul. Deocamdată facem cum putem.

De altfel pentru cei mulți doritori de lumină, nu-i nici un rău dacă uitând ce s'a scris în numărul trecut, pentru a face legătura cu numărul nou, pun mâna pe gazetă și mai cetească odată ce s'a scris.

REDACTIA



# Pagina literară

## Povestea cu femeia cea proastă

„Nu ci-că a fost odată, când a fost, a fost un om într'un sat, adică la dreptul vorbind, mai mulți oameni vor fi fost, în' numai unul era ce-și stupia sufletul și-și amăra viața; nu-mai unul va fi avut de ispășit pre-un păcat, de l-a bătut Dumnezeu sfântul cu o femeiușcă de să-i fi căutat păreche cu lumânarea și nu i ar fi găsit atunci. Acu de, rămășag nu mă pui, poate că vor mai fi pe ici pe colea și de potrivea ei, dar tot ca asta de care spune povestea mea, n'a fi.

Dar nu veți întreba poate zic: da' ce ai cu femeia creștinului tău român? Cum era? Nu era mare gospodină femeia? Nu era harnică? Nu era frumoasă? Nu era mîncășă? Nu era de vreme acasă? Iar pe E-nache te cap, ori umbra în poghiștii? Ce rău avea femeia omului de o zugrăvești așa?

Și-ți abier cu dreptul să mă laci împrejuri și să ziceți așa că vezi poate pînă acumă nici n'ati vădit așa femeie și nici n'ati vădit așa poveste. Așa că acu lucrăți-vă c'ati dat peste mine, cum mă laci și eu că am dat peste d-voastră și-ți auzi și povestea femeii celei proaste. De v'a plăcea bine de bine; de nu, să-mi dați arvuna înapoi vorba ceia și nici o supărare; nici păcat nici hănat. Dar ia mai bine să luăm povestea la depănat.

Despre femeia asta așa se spune: că era proastă, da' proastă nu așa, de dădea în gori mă rog și mai multe nu, vorba românului. Mă credeți: era proaste proastelor din țara proștilor și seurtă scoateală. Asta-i una și al doilea ci-că mai era și leneșă mănca-o-ar molii: atîta doar că se scula gîngură dela pămînt, iar oînd dormea nu cânta de mîncare. Încolo cum va mai fi fost nu mai am la știință. Da-i destul și atîta! Că-și blestema bietul om zilele și-i venia să-și iea lumea în cap. Și cânta și el la câte un „coraj” de ciudă:

Harnică-i nevasta mea  
Harnică dracu s'o iea  
Într'o lună  
Toarce o lîna  
Și într'un an  
Tose un suman!

Dar ce-o vorbă pesemne: tot nu bou și o belea de cănd-i lumea, așa a fost. Așa-i de la Dumnezeu sfântul lăsat că pe lângă cei destepti să trăiască și cei proști și pe lângă cei harnici să și țărăie zilele și nevoile și cei leneși.

Așa și cu omul nostru. Încercase el bietul biet să fie de păcate, fel și chip mai cu vorbă bună, mai cu bîtaia în cele din urmă, doar doar o scoate ceva din ea, dar așa, și-ai găsit! Curat vorba cântecului:

Pielea roa și răpănoasă  
Ori o bate ori o lasă.

Și o lasase bietul om în pace dacă văzuse și văzuse că nu iea cu dînsa la nici un capăt. Că apoi și cînd făcea câte-o treboară ceva, apoi și-o făcea de să rădă și cânil. Mă rog să-ți faci cruce cu stînga cînd auziai nu alta. Se lăhărnătuise în cele din urmă bietul om; iar cînd vedea că nu mai are încotro, începea să se laci și să se laci cu obi-

rie pe unde găsea, că de fetul lui, uitai să vă spun era cărăus românul.

Da' ce i-o fi abătut într'una din zile omului ăstaia, nu știu, că strică o vorbă și-și trimise femeia la secera, unde avea și el pesemne vre-un capăt de pămînt. Și femeia lucru tare de-a mirării, îi zise:

— Mă duc omule, mă duc.

— Poi să te duci melie ce lești! Că eu îmi rup inima din mine „horhăind” pe cele drumuri după o bucătică de pîne și tu șezi ca trîntorul să-ți aduc sub nas de-a gata, se răsuflă bietul om cu chip de dojană.

Dar ori dacă-i zicea gardului ori femeii lui tot una era. Ce mai băga în seamă femeia lui Doamne fereste!

Și a doua zi femeia plecă din dedimeanță la secere după cum la face vorba și plecă și omul la treaba lui, cu cărăușia.

Da' femeia mergea nu mergea, tot căscînd ochii pe cele dealuri așa că tocmai cînd ajunsese la pămîntul ei, venise soarele în prînz și oamenii de prinprejur mînceau.

— Iaca, iacu eu, cum ajunsese oamenii mîncănd; să mîncăne și eu.

Oamenii mîncară cât mîncară și pe urmă s'apucară de capu' trebii fiecare. Cîte unul se mai ducea după vre-o gură de apă și proasta cum îi vedea, hai și ea:

— Iaca oamenii se duc la apă mă duc și eu. Și sete nesete, ea făcuse cărare bătută.

Pe urmă, cum vedea că un om se oprește din lucru, ba să și răsucescă vre-o țigară de tutun, să-și facă omul nîravul, ba altul să se mai odihnească, ori mai știu eu ce, numai ce o auzi.

— Oamenii stau, să stau și eu. Vine amiaza. Mîncară iar oamenii, mîncă și ea. Se hodinesc oamenii, mai atipese ei epurete, dar ea cei cu grijă, se scoală și se apucă de treabă, dar proaste dormia vîrtos.

Mai pe seară se trezește și ea, și mai dă de vre-o două trei ori cu secera în sus și'n jos, facu vre-o trei mînnchiuri, le însăi ră unul după altul și vine acasă.

— Ei, femeie, ai săcerat o întrebă omul care tocmai atunci venise și dejuga boii.

— Săcerat omule, săcerat trei grămezi făca ea de colo.

— Bun, bun de tot gîndi românul; apoi dacă-i așa, dacă te-i mai duce și mîni mîntui femeie?

— Mîntui, omule, mîntui!

A doua zi iar plecară fiecare la treabă; omul în chirie și femeia la secere; de data asta și-a luat femeia și un coșel cu lapte acru.

La un capăt al lanului unde secera dragă doamne femeia asta hărnicuță, uitai să vă spun, era un păr și la celalt capăt un măr. Cât a fost umbră la pîrul din capu lanului, ea aici și-a arătat vrednicia dar dacă a trecut umbra la măr, în celalt capăt, acolo alergă și ea să-și arate hărnicia.

Tot trîndu-se ea și eri, nu stin cum s'a luat cu ziua tîrgu-

lui, pesemne de estanită zic eu, doamne-voastră niceți poate de Jene eri că apă-i era felesugul că, nu știu; știu atîta că a adormit femeia noastră cu secera la cap și cu coșelul cu lapte acru la picioare!

Se inserase de-a binelea și românului nu-i era de-a crezare:

— Taci, că femeia mea s'a dat la bradă s'a hărnicit; să vede treaba că vrea să mîntuc, de zăboveste atîta.

Niște pîrlaci de flăcăi, care pesemne săcerap alături, văzînd-o că dormea dusă, o desbrăcară frumuseț iar cu coșelul cel cu lapte acru, mi-o boteză blaișor din cap pînă în picioare bine ha, și apoi își căutară de drum.

Da' Dumnezeu și numai se trezește și ea într'un tîrziu. Se frecă la ochi se mai suie, se mai învîrti, pare mînz la cap, udă, pune mîna la picioare, goală. S'a ea și se gîndește:

— Doamne care eu-s? Par'că am venit îmbrăcată de acasă; ja să mă duc să întreb omul.

Ajunge în sat și pe care om îl întîlnea, îl întreba dacă i-i nevasta acasă. Cînd auzia dela fiecare că-și știe de nevasta lui ce face și unde, își mai venea în fire:

— Ei apoi tot eu-s, se vede treaba.

Ajunge la ea acasă. Cum o vede bărbatu-său o și întrebă:

— Ei, femeie, cât ai săcerat?

— Ei, că-i Dela măr și pîn' la pîr!

— Așa? Păi atunci ai mîntuit dar...

— Mîntuit omule!

Și omul rămase de bună credință că femeia îi făcuse treabă. Dar numai ce se pomenește la vre-o câte-va zile că-i zice unul:

— Ce nu-ți seceri pînea, creștinul lui Dumnezeu că s'a scutura, de-i lua numai paele; și-i păcat că-i muncă acolo.

— Mă miram eu să-mi facă și toanta mea o treabă își zice omul necăjit; și-și seceră tot el cum putu pînea și o treieră și o vîndu ca fiecare om.

Pe femeia a luat-o la trei parole, a muștrat-o, a ocărât-o dar vorba ceia: „Bate toba la urechea surdului”. De cînd și el a desbrăcat-o și o ținea numai în cămașă. Vezi că-i era și rușine bietului om să mai iasă cu dînsa în lume.

Iaca numai că se face o nunță 'n sat. Proasta nu și nu că să meargă și ea că nunta făcă scurta nu se poate, este o vorbă.

— Da cu ce să mergi toante că nici cămașă ca lumea n'ai pe tine. Nu vezi că cea de pe tine-i cinr de ruptă te-i?

Curat vorba celui cu suman!

Hai la nunță să jucăm

Dar haine nu prea avem

Un suman de împrumut

Dar și-aceia tot îi rupt:

Dinspre soare — borbă mare

Dinspre lună — borbă bună

Dinspre stele — borbicele

Dinspre țara Ungurească

Nu poate să-l mai cărpească.

Așa o fi fost și cu cămeșa femeii ăsteia. Dar proasta nu și nu că ea se duca.

— Să te duci la cunătra și să-i spui să-mi deie haine și o cămeșă, că dacă nu, viu așa!

Omul se luă la gîndire.

— Nai știu — numai nebuna

## Ochii dragei mele

Tainici ca noaptea fără stele  
Sunt ochii mari ai dragei mele.

Senin ca cerul fără nor  
E farinucul privrei lor.

Și'n umbra genelor plecate  
De-o veșnicie 's adunate,

Atâtea visuri de iubire  
Făgăduinți de fericire.

Dar ca și vîntul călător  
E gîndul ei înșălător.

Vladimir Nicoard.

ti-a face-o de te-a răde o lume.

Și plecă omul să se mai la prin sat că-i scosese sufletul tot bogăniindu-l nevastica trăi-o-ar Dumnezeu să i-o trăiască, ani mulți și zile patru, să i-o trăiască.

Cînd se întorcea acasă îl dăruia ca o găscă. Și românul venia cu dînsa în brațe.

Proasta de cum îl zări dedeparte își zise sîrînd în sus:

— Iacă mi-aduce cămeșa, iacă mi-aduce cămeșa, și nici una, nici două, de mare bucurie, svârșie ruptura de pe dînsa pe loc. Cînd veni omul și o văzu cum o făcuse mă-sa se cruci:

— Da ce ti-a abătut zăludof?

— Eci ce mi-a abătut, zise proasta rușinată! Am avut oînz aduciai cămeșă și oînd cele lăce-i găscă. Eu o svârșisem în foc...

Doamne, Maica Domnului, multe vezi cât trăești. Și omul oînz era de amărât și tot răse de pîcăleala proastei lui.

Da pe urmă proasta, nu și nu, s'o tîie s'o spînzare ea se duse la nunță.

— Da cum să mergi urgle cu pielea goală.

— Iaca măi — da ce cred — oî dăcă mi-ai ascuns stărfie n'az să văd eu nunta! Ia să pui niște pue în car și eu ei sedea în pue și oî scoate numai capu' și oî vedea și eu.

Omul dă, ce să faci? La început nu vrea el să se facă de vin, dar dacă văzu și văzu că proasta îl întofia mereu și nu-i mai dă bună pace își puse la gînd să-i facă una de s'o sătura de nunță. Luă un braț de pîle, îl puse în car și pînă înjugă el boii, proasta se și cuibări într'înșela.

Plecă omul la nunță cu oîna 'n car. Da tocmai cînd era nuntă, mai în toîul ei, omu' dă să-și aprindă o lulea de tutun. Nu-e' cum face că scapă isca 'n car și unde nu se'ncege o pîlălate ca acela. Sîrîră oamenii să o stîngă dar numai deodată svârșie nevastica omului în pelășara goală de par'că era cana, și tandem pe-o pîne — de-i sfîrșiau oîcăcia.

Oamenii deodată au crescut că-l veigă-l toaca, dar cînd și-au venit în fire unde nu s'a început un rîs și un chîot ca acela.

A avut ce vorbi și ce răde pe urmă o lume: dacă rădea el și bărbatu-s'o d'apoi satul să nu rădă!

Proasta a stat îmbrăbată oînz a stat da' i-a trecut; și-a uitat de înșăplarea asta.

Într'o zi, omul nostru s'apucă să-și numere banii ce-i avea strîngi cu cărăușia lui. Bunicele parale, și nu știa de frică cum să facă să-i pue undeva să nu dea proasta peste dînsă. Se gîndi el, se chibzui și în cele din urmă se hotărî să-i îngroape în vatră și ea să se scape de proasta, o trimise de acasă spînzîndu-i oî a chemat-o cunătra-sa.

În urma ei repede s'apucă și sept o grupușoară și tocmai cînd să pue ulicicuța iaca și proasta pe usă.

— Da nu m'a chemat omule cunătra, că nici na era acasă.

— Cum se poate zice omul epodos, că n'a putut să se scape de ea.

— Da ce te-ai apucat să strîci vatră? îl întrebă proasta!

— Sesci! Taci femeie că nu stric nimica, o lău omul cu bînsorul. Iaca în ulicicuța asta am niște mazere turcească și s'o strîngem ca să o semănam și noi la vară. Da tu să nu care cumva să umbli aici!

— Nu omule, nu umbli, îi zise proasta, de ce să umbli?

Așa, după asta, omul se duse iar în cărăușia. În urma lui iaca numai un car cu oale.

— Hai la oale, hai la oale!

Se duse și femeia cea proastă.

— Da' pe mazere turcească nu dăi oale, bado!

— Ba dau lele zise omul—cum să nu dau! Și proasta fuga la vatră, scoate ulicicuța și fuga iar la cel cu oalele. Da clarul văzuse el cu cine are aface, și luănd iutișor ulicicuța îi zise:

— Pentru mazarca asta, îți dau toate oalele că-i bună de să-mîntă după cât văd.

— „Poi fi doar de cea turcească! zise femeia, cu mîndrie.

— „Că doar turcească îmi trebuie și mie — zise clarul oî descără tot carul de oale la e-gradă și apoi se camă mai drap pe aici încolo.

Femeia în urma lui s'apucă și puse oalele în parii gardului, parul și oala, parul și oala.

Nu-e' cum se face numai că rămăne o oală stîrbă din păcate — fără par!

— Oale multa, faceți loc și is-tei stîrbel!

Oalele dă, — de unde și cum să-i facă.

— Nu vroți!

Oalele ca oalele sedea în par și se uitau la dînsa.

— Ei lasă dar să vă arăt eu acul și unde nu la un ciomag și poc în ceia, pao în ceialtă, la strică pe toate apoi puse pe cea stîrbă într'un par și se nita la

# Din toate

ansa. Dar cum bătea vântul ea se legăna.

— Aşa! tu acu răzi şi-ţi başi pe de mine!

— Na şi tie dar — şi-ţi trăsni şi tu ciontag de-o făcu bărburi. În vremea asta iaşi ai-î vezi omul din căruşie. Vede ai bărburile cele prin ogradă şi nu le dănocea ce să fie?

— Ce o fi bărburile festea unii lancee — îni întrebă odorul.

— Ei, ce să fie — ia am det pazea cea turcească pe un car la cale şi le am pus în par şi de laude că n'au vrut să facă loc şi anel uleante ştirbe, le-am strigat, de laşi că ei ei nu l-a tot machi de fact l'am în at loc, ea începu a rade şi n'şi bate joc de mine!

— Înăre ar v'asa lui Domneanu, detunata, trăsni-te-ar fi. Iie, încreto a apucat tunte gural acol ce onul — o întrebă bietul om — scărtafându-se de gap şi lăstându-se că l'au dus bănişor, muncă-lui lui, pe apa bămbetului.

— La deal par'cel onului Bietul om apuci la deal.

— Nu la deal onule, zeu m'iam odos amitate, la vale a apuci!

— Nici la vale onule, si înăreze iar proasta.

— Da' încreto proasta, spune bietul om necăjit!

— Aşa! de unde! La deal, la vale, nu ştiu. În sus, în jos, nu ştiu! Bietul om văzu că nu o putea găsi cu dănsa la nici un capăt. Ieşi în plată lui Domneanu şi mai îndreptându-l nişte oameni, era cât pe ce să-l ajungă pe cel care pălănuşele lui dacă nu l'ariga proasta.

— Onule, onule la vin încoa-

— Ce să fi nimerit ea, ori poate bietul de om s'o fi băgat înăre dea bănişorii căci nu oare să l'aua de rău la inimă să mă grada s'ua miza-mare.

— Ei ce întoarse înapoi bietul om gândindu-se cum aş.

— Când colo ce era? Femeia lui văzuse o băligă pe un spinet şi întrebă pe bărbatul său să o dănocea:

— Doamne onule, care cum s'o bălegat bou iza pe spinetele iza şi nu s'o înghipat!

— Ei, când mai unde bietul om şi astă trăsna, unde nu şti-î umilă o bătae şi bata, şi strigam cănela, nea Aleo şi ei ei de cindă cu atâta măcar.

— Alta doar ce veni de fact? Părăntelor lui le trebuia ce-şo şi humănare acum. Plecă şi ei de cindă să-şi mai uite supărarea la vre un cumătru, iar proasta se întoarse acasă.

— Pe drum n'are de lucru. Trece pe lângă livada unui gospodăru şi cum se înoptase nu era nimeni prin pragur. Intră în grădina şi începe a alege şi a oulege la dănsa acasă.

— Femeia gospodăruşii lea hă-b'acea afară să dea mâncare pănelui. Pe căne fi chema pe zăne Aleo — că femeia fi strigă:

— Nea Aleo.  
— Da proasta de coles.  
— Lea' oia nu aleg.  
— Femeia mai strigă iar creşind că i'a părut:  
— Nea Aleo  
— Proasta iar:  
— Lea' oia nu aleg.  
— Intră femeia spărie în casă

— Doamne bărbate nu ştia cine o fi în livada noastră. Ea strigau cănela, nea Aleo şi ei zice las că nu aleg. Ea gospodărul afară şi pune mâna pe proasta şi l-a înpuşcat o băligă în asota, de să-i ajungă ei ei şi mai răvna. Se duce proasta acasă bătuşă măr, vâltându-se cu chip ea să se jăluiească bărbatului.

— Ce să-i, o întrebă de cum o văzu — ce te scărtafă iar?

— Ce să-mi fie — iaca m'a bătut catarol!

— Mine ti-a făcut! Doamne! ea-i dea săluta. Per'că l'am învâtat eu — zice omul venind de la proasta ce l-o făcuas cu bănişorii lui muncă-lui şi răzărucii. Trece după asta multă vreme. Femeia din sat dănoea cănela la debit.

— Onul nostru zice proasta lui: — Du-te şi tu ce fazele oare-milor de pune şi tu cănela la debit că zite a venit vremea.

— Mă dno onule, mă dno!

— Si femeia plecă cu cănela la debit — la o apu cum ar fi băradul de-o pildă — ei arucă totă cănela în apă. Da' broaştele orăciun de te oarsoasa.

— Iaca broaştele, să-mi deabti cănela bine şi când ei vezi să o grăsoe cum lui plase m'le ofi colca potrivită. Dacă e gătiti mai devreme puteţi să şi puneţi să se usuce la soare.

— Si scărtafă de-o grije, se întoar-se acasă iar cănela ei — a plecat pe apă la vale. După căntă-va vreme vine proasta să-şi scoată cănela — când colo scoate cănela dăcă ei ce ei de unde.

— Doar broaştele orăciun mai avan ce înainte.

— Hai arde-v'ar foni să v'ar ară, voi mi-ati vândut cănela ei ată băt-o şi acum v'ati îmbătat şi căntati? Leasă ei v'ar ară eu. Si luând o prăjină înopu a bate cu cindă în apă. Bate un cănt bat, numai iaca o beahtă de până vine pe apă la vale. Po aşine că o luase vântul ori vârtejul dela niste bănişor ce şchileau mai în sus.

— Ona o văsu proasta, o trece ea o prăjină la mai şi beahtea. — A zicea broaştele:

— Săritentele broaştele, at' hăci m'itetele mi-su şi tare-o mi-su şi ţenut-o şi eu la bătam de genba. Si mai dragă-tind-le ea mei nu ştiu ce, lui până şi nică în spre casă. Pe drum însă, când ei trece pe lângă o pădure iaca un stejar cum bătea vântul posesna că avea vre-o eraci ruptă şi stejarul scărta:

— Scărta, scărta!

— Proasta scărta broaştele şi v'atându-se la stejar îi zice:

— Da mă rog ce te-ai întrebă? Dumneata nu eşti cumva crecător?

— Stejarul îi zicea înănto: scărta, scărta!

— Aşa! Fi trebao cănti? Iacă eu fi dau până nu eşti să-mi faci mie o căntă şi bărbatului deul. Do preţ ne-om înv'ar noi, dar să-mi apui când să via.

— Stejarul cum bătea posesna vântul mai tare scărta mai apucat şi mai lung: scănti!

— Marti! Ei fi şi Marti da' numai să le faci ce lumee; şi pune până lângă rădăcina stejarului şi veni acasă.

— Ei, ai scos cănela? o întrebă bărbatu-său.

— Ei şi teacă şi fazele şi un dat-o şi la crecător.

— Onul când o acu l'au şer fa stricat de tot, scărtaf de mine, a început a aiuri fazele mea!

— Da' pe armă onul nu ştia ce să crecăci când o acu pe proasta:

— Onule, azi fi Marti mă due să v'ad gata-e cănela?

— Onul rămase creşind-ge şi proasta plecă după onul vezi că la tea potcoavele.

— Ei crecătorile, gata-e crecătele cum vezi să le fan.

— Stejarul scărta şi acum ce ei înănto: scărta, scărta!

— Ce Marti, ce Marti, unde mi se îndărjete m'itaga. Dă-mi până înapoi dăcă-i verba asa. A fost vorba acuma să le găteşti: ce sunt eu să mă porti cu vorba. Leasă ei crecători g'osec eu; dă-mi până înapoi. Stejarul scărta înănto.

— Aşa ardite-ar para focalul, si tu vezi să-ţi başi joc de mine? Să-i să-ţi arăi dno s'ar eu a-ouşi, şi nici unu. M'le deul, hat pune mâna pe crecăta cea ruptă care tot scărta şi trage, trage până de o rupe de tot. Când colo ce să-i vadă c'etă? Unde începu a curge la galbani de strălucian luându-ţi ochii.

— „Hai, ce mai de mazoze turcească; ia să-i due şi bărbatului o pestelă.

— Iaca tu pentru o uleiă de mazoze m'ni bătut şi eu căntă-ai adus; şi răstărnă crecăta movilă de aur la mijlocul casei.

— Onul înlemni.

— Da' de unde-e femeia, băibăi ei scărta!

— Cine ştie; te pomeneşti că a mai făcut vre-o boacă şi m'a v'ari în belea, săracul de mine, se găndea bietul om.

— Iaca de unde! Dna crecătorul cel din pădure.

— Da' mai este, dragă nevastă o întrebă onul luându-o cu binşorul.

— Hai, poţi să m'arşi cu ce-rul!

— Princoasa onul cum să-i lucrul. Nişoiva hoşi acuzase o oarează acolo şi proasta d'adu-se peste ea. Proştul hat de mare că se plângă, g'andi onul şi până în noapte l se păru bietului om un an de zile. Da tot nu-l venia să crecăci, să-l lovească apă berechet scosă din scăta.

— I'apoi când s'a v'atut d'ina-ntea movilei celei de aur.

— Onul verba cea:

— Dă-mi doamne ce n'am avut să mă mir ce m'a g'isat.

— Aşa şi onul nostru. Leasă frumşel toţi banii şi bucareu cum nu fusese ei nici la manta lui înăci-şo se întoarse acasă.

— Nevastă, dragă păruşă, fi zise ei, tu să nu sare cumva dragută, să apui la cineva să am g'isat noi mazărea asta turcească!

— Nu spui, bărbăţole, nu spui, de ce să apui?

— Dar este o verbă: Tot pălăni-ri priceput; şi de pătăt destul era şi onul nostru şi ştia căte parole face verba femeii lui.

— Hai, poţi să m'arşi cu ce-rul!

— Nu! Ce-î!

— Ite alară a plecat cu căruşă, şi eu covrigi la hai să străngem.

— Hai, nice proasta, şi străng-te din ogradă. În vremea asta căntă străngau ei — începă a tuma — pe semno că era vremea a plece.

— „Ce să fie care bărbate!

— „Ce să fie care bărbate!

— Ce să fie, ia a inebunit păcălăbul şi acu dă cu tunul.

— Vai de mine! — şi proasta rămase de bună credinţă că a-şa-i cum l-a spus bărbatu-so.

— Bun. Da onul nostru priose a se ridica binşor de aici înănto. Ba vite-şi campără, ba pă-mânt, apoi case m'andre ca a lui nu avea nimenea în sat. Se făcuse cum bogat; totă căti il ştiu de mai înainte cum fusese şi când il vedeau acum cum ajunsesse nu-şi credeau ochilor. Cum de în așa scurtă vreme a ajuns era bogat, se întrebau cu totii. Ori că a g'isat vre-o comeară, ori că a-i luera curat la mijloc.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

— Dar onului nostru puțin fi p'asa de ce zice lumea. Il şchise marocul şi încă bine. Si pe care d'ina-ntă d'acum-veastră nu v'ar bucura să v'ă cadă din senin a-şa căna l-a căntat lui laptele în păsat.

## Teatrul Național din Cluj

— A patra piesă jucată pentru prima dată în această stagiune a fost „Heidelbergul de altă dată“, o veche piesă germană, jucată cu tot meșteşugul cerut.

— Iată despre ce e vorba:

— Prințul moștenitor de Saxa-Karlsburg, trăit 18 ani în tăcerea de mormânt a palatului este trimis la Heidelberg să-şi completeze învățătura în universitatea de acolo. Heidelbergul, oraş renumit pentru universitatea sa, mai este renumit şi pentru viața zgomotoasă şi cheflie ce o duc studenții germani cari cu halba într-o mână şi sabia în alta, cântă, petrec şi se tao la cea mai mică neaştelegere. Aşa pricep ei tinerețea. Prințul, care dusece o viață măsurată cu centimetrul în tăcerea posomorată a palatului şi care nu ştia altă viață decât aceea înțepentă în forma străntă a unui cap încoronat, este amețit la început de vârtejul tinereții şi victor zgomotoase a studenților. El, care avea anumite ocazii de lucru, de somn, de presamblare, de mâncare şi care radea numai atunci când l se da voe, el, care dusece viața lui om aproape închis — căci asta e viața domitorilor — el, care nu ştia ce-i cântecul, jocul, băutura şi femeia, intrat în mijlocul studenților, — stângaci la început, — deschide ochii asupra unei vieți cu totul necunoscute, care îl atrage şi-l fură pe povârşul ei alumeos. Ketil, frumoasa chehnerită, prin apropierea ei curioasă şi naivă, îl zăpăceşte cu desăvârşire pe prințul nostru, care se îndrăgosteşte de ea, uitând cu desăvârşire de palat şi de tronul ce trebuia să-l ocupe când-va.

— Dar, tocmai când cei doi îndrăgostiți, după o noapte de chef, își goptesc al lor cântec de iubire, când își fac pianuri de noi petreceri şi prâmbări, vine un ministru şi-l cheamă pe prinț la datorie, vine să-l ia pentru a ocupa tronul părsit de moșul său.

— Prințul pleacă adânc îndurerat şi reintră în viața posomorată, tăcută şi înțepentă a palatului. Sub stăpânirea lui palatul devine mai tăcut, viața în el mai aspră şi suferințele lui, în această împărăție a tăcerii sunt cumplite.

— Iată însă, că după doi ani vine la prinț un chehner dela hotelul unde a stat prințul la Heidelberg ca să-i veară o favoare făgăduită. La vederea lui se redesteaptă în amintirea prințului viața Heidelbergului şi când chehnerul îi spune că frumoasa Ketil este tot acolo, prințul se hotărăște să plece la Heidelberg pentru două zile, ca să mai trăiască câte-va clipe frumoase. Pleacă. Ajuns la Heidelberg este primit de studenții cu răceală, căci distanța între studenți şi prinț era acum prea mare. Cântecole după comandă, vorbirea respectuoasă față de el, lipsa apropierei sufletești îl face să simtă că el nu mai este studentul de odinioară, ci prinț, în fața căruia toți se pleacă, prinț, care nu poate și nu-l este iertat să trăiască o viață omenească liberă și frumoasă, ci din contra viața măsurată și țepănă a capului încoronat. Iar Ketil, frumoasa Ketil, este logodită și aproape de căsătorie.

— Prințul se întoarce amărât la palatul său.

— Piesa a fost desăvârșit jucată și este un strălucit succes al teatrului din Cluj.

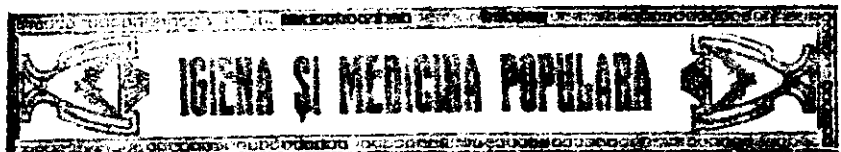
— Prințul se întoarce amărât la palatul său.

— Piesa a fost desăvârșit jucată și este un strălucit succes al teatrului din Cluj.

FOTOLIUL 9



# Știința pentru popor



## Aerul

Pământul este înconjurat de o atmosferă de gaze, pe o grosime de până la 60 chilometri, de o masă gazeasă uriașă, atmosfera. Această atmosferă este formată de un gaz nevânt care se numește aer și care este unul din azonii cei mai puternici și fierbinți, fiind de care viața nu poate fi.

Aerul deși este nevânt și nu se poate pipăi are o greutate proprie, un litru de aer cântărește un gram și ceva. Luera mii de părare, dar avea foarte mare când ne gândim la numărul colosal de litri de aer care ne înconjură și care străvește asupra corpurilor o apăsare sumită presiune atmosferică. Deoarece de pe aceasta sunt sursele de viață și viațuie pe mare, cari sunt puși în mișcare și mișcate de apăsarea sau înălțarea aerului în diferite direcții. Presiunea sau apăsarea atmosferică se măsoară cu ajutorul barometrelor, dintre care unele sunt cu coloană de mercur (argint viu), iar altele sunt de metal cu un fel de cadru cu un coșor. Aceste barometre ne slujesc la prevederea timpului, deoarece este o legătură între starea de umoare și de uscăciune a aerului și greutatea presiunii lui.

Apăsarea sau presiunea aerului atmosferic asupra unui corp oarecare este mai mare de un chilogram pe centimetru pătrat. Corpul omului, având o suprafață mai mare de 20.000 centimetri pătrați, poartă o apăsare din partea aerului atmosferic mai mare de 20.000 kilograme, greutate colosală care l-ar zdrobi și l-ar tuși ca pe o hârtie dacă n-ar fi lichidele și gazele din corpul omului, cari să împotrivească acestei apăsări și să țină corpul. Dacă însă apăsarea aerului atmosferic ar lipsi l-ar fi rău, căci lichidele și gazele din corpul omului nostru nu mai fiind stăpânite s'ar duce spre în afară, spre suprafața corpului, și ar usca, ar ridica pielea. Aerul atmosferic apasă asupra corpului omului din toate părțile, în toate direcțiile, așa că această apăsare n'are nici o armare primejdioasă asupra lui.

Aerul are o temperatură care variază după locuri, anotimpuri și curenții zilei. Noaptea este mai frig decât ziua, dimineața și seara este mai rece decât la amiază. Căldura aerului este cu atât mai mare cu cât SOARELE, care este sursa căldurii naturale, este mai aproape de pământ. Astfel să născă întrebarea firească că de ce aerul este mai rece cu cât ne urcăm pe înălțimi mai mari și cu cât ne sună mai sus cu un balon sau cu un aeroplan și prin urmare ne apropiem de soare? Luera n'are de explicat, căci razele soarelui vin deodată pe pământ pe care îl încălzesc și apoi pământul încălzit dă la rândul lui căldură străzilor de aer cari sunt în atingere cu el și cari sunt cele mai calde. Această căldură dă suprafața pământului ca-

de cu cât ne urcăm mai sus, cam cu un grad la 200 metri de înălțime. Așa dar temperatura aerului variază în diferite locuri după înălțime (altitudine). Ea mai variază și după natura pământului; diferite feluri de pământ edată încălzite de razele soarelui nu să răcesc la aceeași timp, nevânt o iradiare egală asupra aerului înconjurător. Viteza și masa aerului mari de apă, pe marea mării și a oceanelor și alte împrejurări fac ca temperatura aerului să variază, dădă un climat la altul.

Aerul cuprinde în el electricitate, chiar și când este în stare de repaus. Ea este atunci pozitivă. Când aerul este rece, electricitatea este în câștig mai mare, alături pozitivă și cea negativă; fulgerul și tunetul se fac din înălțimea alor doi nori încărcati cu electricitate de natură contrară, adică unul cu electricitate pozitivă și celălalt cu negativă, așa că la apropierea lor aceste două feluri de electricități se întâlnesc și se neutralizează și să descădă în pământ producând fulgerul și tunetul (trăsnetul).

**COMPOZIȚIA CHIMICĂ.**  
Aerul este un amestec de mai multe gaze, dintre cari cele mai de căpetenie sunt: oxigenul, azotul, argonul și acidul carbonic, precum și din aburi de apă. Dintre toate, aceste oxigenul și azotul sunt cele mai de mare parte; în 100 părți de aer avem 21 părți de oxigen și 78 părți de azot, iar argon numai 1 parte. Oxigenul este partea folositoare a aerului, el servește la respirație și la preioarea sângelui din plămâni omului, fără el nu să poate trăi nici o clipă. Azotul curat nu este bun, el nu să poate respira, cu el nu să poate trăi, dar este trebuințos pentru ca amestecându-se cu oxigenul să-l mai domolească pe acesta. Acidul carbonic și aburii de apă sunt nelipsiți, dar acidul carbonic să ală în câștig mai mare noaptea decât ziua, în oras decât în sat, în locurile joase mai mult decât pe înălțimi; el este trebuințos pentru plante și primejdios pentru oameni, și de aceea proporția lui în aer nu trebuie să treacă peste o măsură oarecare. Aburii de apă sunt și ei trebuințosi omului, deoarece aerul prea uscat nu ar fi bun pentru respirație (răsflare).

**FOLOASELE ȘI PRIMEJDIILE AERULUI.** Orice ființă, dela cea mai mică până la om are trebuință de aer. Dacă omul n'ar avea aer ar muri repede de asfixie, iar dacă el respiră un aer necurat și nu în câștig îndestulătoare ar slăbi și ar pari cu înecul. Intrarea aerului în plămâni (hăjești) omului, care să chiamă inspirațiune, pune oxigenul din el în atingere cu sângele, care îl primește și în același timp dă afară (prin expirațiune) acidul carbonic. Această lucrare să chiamă respirațiune (răsflare) și omul respiră cam de 16 până la 18 ori pe minut. Când respirațiunea face-

toasă viața să sfîșie într'un sfîșu suflă. Nu poate să existe respirație fără aer atmosferic.

Circulația sângelui, care este strâns legată de respirație, să face în condiții rele, când rășflarea este împedecată prin lipsa de aer; inima își face slujba cu greutate și bate lute și neregulat, sângele să dăce mai mult spre creier, dădă naștere la durerea de cap. Această luera să întâmplă și cu digestia (măstucarea); omul mănâncă mai cu poftă după o plimbare în aer curat; țărâna noaptea, care toată ziua luera în aer liber, are poftă de mănucare mai mare decât orăzau. Toată lumea știe că bine ne face schimbarea aerului, deleră la țară sau la munte, ori pe marea mării. Omul are adaptabilitate (trebuință) de a respira un aer curat făcând în fiecare zi o plimbare sau o scolare în aer liber de câte 2-3 ore, înțomai după cum în fiecare zi trebuie să mănânce și să bea apă, căci aerul primește sângele, să poată de mănucare și murează mănucarea; el dă plămânilor noștri oxigenul trebuințos fără de care nu să poate trăi. Prin urmare, omul să se plimbe cât să poate mai mult în aer liber, curat, dacă vreme să fie sănătos.

Dacă aerul atmosferic este așa de folositor vieții, el poate fi primejdios în unele împrejurări. Presiunea atmosferică poate fi mărită sau scăzută, în mod natural sau artificial, în localități diferite. Uneori ea este mărită în mod natural și în același loc, din o zi în alta sau chiar în aceeași zi; atunci aicem că aerul este greu și de obicei atunci el cuprinde mai multă electricitate și are temperatura mai ridicată. În aceste cazuri oamenii nerveci, bolnavi sau convalescenți, au o indispoziție și o enervare deosebită, care nu înceată decât atunci când și starea atmosferică s'a schimbat; de aceea este bine ca locuința să se aerizeze bine, să se reînnoască aerul din ea cât se poate mai des prin deschiderea ferestrelor. Variațiile temperaturii aerului sa mare importantă și multe boale se pot produce prin căldură prea mare (insolație) și prin frig (tot felul de răceli). Aerul prea umed sau prea uscat deasemenea poate produce mai multe boale, mai ales din partea respirației, a plămânilor. Aerul se întâmplă să fie prea uscat mai ales iarna când casa se încălzește cu sobe de fier, de tuci, și atunci este bine să se pună pe ele câte un vas cu apă.

Mișcările aerului cu și ele nu mare rol. Când mișcarea aerului este mică, puțin intensă, se numește curenț de aer, a cărui acțiune de multe ori este foarte periculoasă putând da naștere la diferite boale de răceală, junghi, aprinderi de plămâni, etc. Vânturile regulate și intră contra starea de căldură și de frig, de uscăciune și de umoareală a atmosferei și slujesc și de purtătoare a tot felul de samănțe de boale.

Aerul poate să cuprindă diferite gaze străicătoare, cum este amoniacul, produs din descompunerea produselor animale; iodogenul sulfurat sau acidul sulfuric, care să formează în vecinătatea apelor stătătoare; iodogenul carbonat sau gazele bălților care țese din apa de prin-

și. Nerecol că aceste gaze să amestecă lute cu masa cea mare a aerului și atunci nu mai sunt așa de primejdioase.

Aerul mai poate cuprinde o mulțime de pulberi (praf), cu rămășițe și bucățele de substanțe minerale și organice, eluperote și microbi diferiți. Sporii microbilor sunt foarte mulți mai ales în timpul verii și când e umoareală; bacteriile sunt numeroase primăvara. Numărul acestora să înmulțească foarte mult când aerul trece prin orase. În praful uscat numărul microbilor poate ajunge la 2 milioane într'un gram de aer. Itempre microbi voi vorbi pe larg mai târziu, când voi începe cu boala. Afară de acestea aerul mai cuprinde tot felul de mănucă, cari sunt diferite emanări care de multe ori nu se pot vedea nici cu microscopul.

Originea prafului din orase

este noroii (glodul, tina) străzilor, murdăriile și apele câșnidioz, fumul fabricilor industriale, etc. De aceea se recomandă ca în orase străzile să fie largi, cu plantațiuni, de arbori, trottoare și pavaje bune, fără gropi, cari să nu facă praf mult (plăcă subțire, asfalt, bazalt, etc.), să se ude și să se mănucă regulat, șine, dacă să poată cu mașinile din cele mai practice, și toate murdăriile să fie astfel dușo și versate în canale.

Inhalarea aerului rece este bine să fie temerată cu guler și ulei sau cu să se poată șterge și spăla gât de două cu apă înmălă în soluții antiseptice (cu saponi corosiv, etc.), mai ales după ce au răcit bolnavi în casă.

În mănucarea și vorbii voi vorbi pe larg despre aerisire.

DR. VASILE BIANU  
Autorul Dicționarului Științii

## BIBLIOGRAFIE

*Transilvania Românească.* Alba Iulia, Redacția și Administrația, strada Nicolai Păpescu No. 14. Abonament anual 50 lei.

În Alba Iulia, în cetatea lui Mihai Viteazul, apare de câteva luni o mare gazetă românească sub conducerea gospodărească a unei femei. În aceste vremuri istorice, publicațiile românești insufletește de nădejdea unei unificări sufletești a întregului nostru neam, împlinesc o chemare de adevărată evanghelie.

Și Transilvania Românească propovăduiește avântul biblic al înfrățirii desăvârșite între frați, îndemn fericit de muncă și iubire de patrie. Sub direcțiunea distinsei scriitoare Doamna Caliopei Colonei Davidescu această gazetă dă o nouă dovadă de marile calități sufletești ale neamului nostru. Doamnele din înalta societate românească ce în timpul războiului a îngrijit de vitejii noștri soldați, se străduiesc să îngrijească astăzi de îndrumarea sănătoasă a sufletelor lor. E o cinste mare pentru neam, și în special pentru presa ce înscrie cu drag între fruntașii ei și numele unei femei.

Dorim din suflet săbândă și viață îndelungată, nouii noștri confrate.

*Biblioteca Soldatului și a Cetățeanului.* Cluj, Str. Dorobanților No. 11. Abonament anual lei 30.

Singura publicațiune de cultură și educațiune ostășească, apare de două ori pe lună. Se recomandă corpurilor de trupă și cetățenilor liberați din ostășie, pentru cuprinsul ei moral și educativ.

*Poemele despărțirii.* Volum de versuri, de scriitorul Con-

stantin Răuleț. 112 pagini. Desene de pectorii Troteanu, Belicșevici. Lei 15 la toate librăriile din țară. În Cluj la librăria Anca.

În poezia românească Constantin Răuleț a ocupat de mult locul ce i se cuvine între fruntași. Noul său volum de poezii „Poemele despărțirii” înscrie o dată însemnată în literatura noastră dată de care se va ține seapă în viitor.

Cugetător profund, scriitorul Răuleț și hibracă cugetărilor în cea mai desăvârșită formă și în frazele lapidare ale versului analizează cele mai tainice cute ale sufletului omeneș.

Căvântul celui care pleacă, încovalat (ca supt o cruce)  
Se întrece o trechioare: L-a auzit (tubita sa)  
Căvântul celui care pleacă? Nu! Nu (l-a auzit nici ea)  
Căci de-ar avea un singur suflet, să-l (înfrățescă, nu s'ar dăcel)

Cu câtă putere redă singurătatea, singurătatea și pustul sufletesc. Eternul adevăr al singurătății omenești, se încheagă chinător de sugestiv din rândurile de mai sus și trezește în sufletul nostru profunda milă de noi înșine: Cât suntem de singuri.

...Când s'a pierdut cu totul, plângând, (printre stejari)  
lacrimărit rămas-am pe gânduri pân' (la zio)  
Și-am înțeles atunci de ce pentru (adto)

Au zis căto viteză, abătea inimii mari,  
Cine a evocat mai sfârșietor despărțirea? Cine a redat mai impresionant întreaga tragedie a sufletului celor ce se despărț.

În tot cuprinsul volumului aceeași analiză sufletească e nota dominantă a poezii Domnului Răuleț. Poezia acestui scriitor, va rămâne înfruntând tirania nepăsării și a criticii contemporane, fiindcă e zmulă din eternitatea simțămîntelor omenești. V. C.

# Istoria — Tăra — Legendele noastre



## DIN ISTORIA NEAMULUI ROMANESCU

### Așezarea altor neamuri pe tre Români

#### — RUȘII —

Numărul Rușilor din țara noastră abia dacă trece de o sută șasezeci de mii. Cei mai mulți, vre-o sută cincizeci de mii, sunt așezați în Basarabia, unde formează și câte-va sate. Dar sunt și la orașe, între aceștia și Români rusefiți, ca d. e. în Chișinău. Mai avem câteva sate de Ruși și în Dobrogea. Aceștia din urmă, precum și o parte din cei din Basarabia sunt numiți *Lipoveni*.

Toți Rușii așezați la noi sunt urmași de fugari, cari au călăturat răpedit pe pământul totdeauna primitiv al Românilor. Căci s'au refugiat din motive religioase, alții din cauza prigonirilor politice, alții au fost vagabonzi, cari cutreărând Rusia au ajuns până în Basarabia. Cei mai mulți Ruși sunt veniți în provincia aceasta după ce a fost răpită de la Moldova.

O parte din Rușii refugiați în partea de răsărit a Moldovei (numită mai târziu Basarabia) erau urmași de-ai Strofitorilor, cari formaseră până la Petru cel Mare garda Țarului. Răsvrătindu-se contra lui, Petru a omorât pe cei mai mulți, iar o parte bună din cei scăpați cu viață, mai ales fii de-ai lor, au fugit în Moldova.

Și mai mare a fost numărul Rușilor fugiți în Moldova și Dobrogea din cauza prigonirilor religioase. Înainte de a se tipări și în Rusia cărțile bisericești, acestea erau numai de cele scrise cu mâna. Cu timpul se strecuraseră în aceste cărți scrise o mulțime de învățături protivnice bisericii ortodoxe. Când s'au tipărit cărțile, toate acele învățături eretice au fost lăsate afară. Lucrul acesta a nemulțumit însă pe mulți Ruși, cari țineau la credințele greșite, și aceștia nu au vrut să primească cărțile cu învățătura curată. Rușii sunt un neam, cărăia îi trăsesc multe nebunii religioase prin cap, așa că unii dintre ei s'au apucat să facă legi nouă, în cari credeau mulți. Clerul rusesc, dar mai ales guvernul rusesc a început să prigonească în mod barbar pe acești eretici, trimițându-i în câmpurile înghețate ale Rusiei, bătându-i, chiar omorându-i. Atunci au scăpat apoi mulți în Moldova și în Dobrogea, unde nimeni nu-i întreba de ce lege sunt.

După ce Rușii au rupt moștele, la anul 1812, în urma tratatului de la București, din Moldova zicându-i Basarabia, pentru ca Români moldo-

veni să-și ițe țara lor mamă, au năvălit în Basarabia tot felul de Ruși, mai ales ca slujbași. Acești noi veniți s'au așezat pe la orașe, unde amestecându-se și cu alte neamuri venetice au înecălecat pe Români. În timpul celor vre-o 50—60 ani din urmă s'a înecat și o seamă de Români în neamul hrăpăreț al Rușilor, mai ales urmași de meseriași și slujbași români. Căci Rușii, ca și Ungurii în Transilvania, nu numai că asupreau pe Români, dar îi și batjocorau în fel și chip, doară se vor convinge, că Rusia e ceva mai bun și se vor face Ruși. Au și înțeles că un număr mic de Români cărturari, dar marea mulțime a țărănilor români moldoveni și-a păstrat mândria de Român și convingerea că pentru Român e o rușine să se facă Rus.

De când a ajuns neamul românesc în atingere cu Rușii, aceștia au adus numai nenorociri pe capul lui. De când au început năvălirile rusești în Moldova și Muntenia, de mai bine de două sute de ani, Rușii au prădat fără milă pământul României, cărând din el nu numai vite, cereale și alte averi, dar și sute de mii de Români, pe cari i-au dus în stepele Rusiei de miazăzi, ca să iobăgească pe moștile boerilor ruși. Aceasta drept mulțumită, că Români au scos pe Ruși din barbaria lor.

Căci *Petru Movilă*, vestitul mitropolit al Chișinăului, care a înființat cele dintâi școli rusești vestite și a tipărit o mulțime de cărți în secolul al 17-lea, deșteptând pe Ruși din barbaria lor, a fost Român moldovean, din viața domnească. Despre el zice învățatul rus Venelin, că după faptele lor, nu știe pe cine să socotească cu adevărat mare pentru poporul rusesc, pe Petru, țarul Rusiei, sau pe Petru Movilă, mitropolitul.

La începutul secolului al 18-lea, domnul Moldovei, *Dumitră Cantemir*, a făcut greșala de s'a întovărășit cu Rușii contra Turcilor. Rușii fură bătute, așa că Domnul român fu silit să fugă în Rusia. El era pe timpul acela cel mai învățat om din toată partea de răsărit a Europei și ajunsese, după părăsirea Moldovei, cel mai luminat sfetnic al țarului rusesc.

Filul acestuia, *Antioh Cantemir*, e socotit de Ruși, pentru scrierile lui, drept parintele literaturii rusești.

Un alt Român, *Herescu*, că-

ruia Rușii îi zice *Herascovi*, a scris, între altele, *Rossinda*, în care cântă luptele Rușilor din trecut. El e *intemeietorul* epopeei naționale rusești.

Român a fost și *Vărzaru*, cel mai de seamă scriitor în Rusia în știința economiei și a statisticii.

Am putea lungi șirul acestor Români, cari au fost deșteptătorii Rușilor din întunecul, în care era cufundat sufletul lor. Dacă mai socotim și ceilalți bine, ce li l-am făcut în luptele lor cu Turcii, des pre cari vom scrie mai pe larg când vom ajunge cu istoria neamului nostru la acest timp, ne cuprinde scârba, când vedem cu cât amar de rău ne-au răsplătit acest popor nerecunoscător.

Numărul Polonilor din România nu trece peste 25 de mii, dintre cari vre-o 20 de mii în Basarabia, restul în Bucovina.

Ei sunt veniți în țara noastră numai din veacul al 19-lea. Se mai află în România veche o seamă de Poloni, urmași ai celor ce s'au refugiat, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, din Rusia, de care se ținea atunci Polonia. Acești Poloni au arătat multă dragoste față de țara, care i-a adăpostit, și mulți dintre ei s'au romanizat ocupând locuri de frunte la noi. Li găsim în armată, printre ingineri, medici, elier și între bărbaiți de știință. Țăranii din România veche, în deosebi cei din județul Gorj, nu vor muta niciodată pe polonul *Ptokarsky*, fost profesor și împreună cu învățatorul *Dumitrescu-Bumbesti*, cel dintâi propovăduitor cu succes al înființării băncilor populare în satele României de miazăzi.

După Bulgari, Grecii au fost poporul orientat din sudul Dunării, care a căutat în număr mai mare adăpost și câștig ușor pe pământul României. Influența lor a fost atât de mare, încât ya trebui să scriem despre felul și roadele ei mai cu deamăruntul la timpul potrivit al istoriei noastre, căci e demult, de când Grecii au călcat pe pământul românesc.

Grecii de azi îi găsim la noi în număr mai mare în orașele de-alungul Dunării, în București și în orașele din Dobrogea. Ei sunt de două feluri: unii cetățeni români, alții străini. Mai de mult, numărul lor era cu mult mai mare, dar aceștia s'au contopit în neamul românesc, dar numai în clasa boerilor și a orașenilor. Nu trebuie să uităm, că chiar și între coloniștii așezați în Dacia lui Traian s'au aflat, la orașe, și Grecii, după cum dovedesc inscripții descoperite în Transilvania.

Și în Transilvania au pătruns și s'au așezat statornic în veacul al optsprezecelea, negustorii cunoscuți sub numele de Greci. De fapt, aproape toți erau Români veniți din țara turcească, mai ales din Macedonia. Fiindcă Românilor, după legile barbare până la 1848, nu le era ertat să se așeze cu locuța înăuntrul orașelor săsești și ungurești din Transilvania, acești *Macedo-Români* au declarat, că sunt Greci. Aceasta le-a fost ușor, căci toți șiau vorbi grecește și învățaseră numai carte grecească. Ei formară societăți — companii — comerciale, construiră cele dintâi biserici ortodoxe înăuntrul orașelor

străine, cum a fost în Cluj, Sibiu, Brașov ș. a. Azi toți urmașii lor, afară de câți-va cari au apucat să se maghiarizeze ca în Cluj sau cari au rămas cu numele de Greci, ca în Brașov, sunt ceea ce au fost părinții lor: Români.

Numărul francezilor așezați în mod statornic în România e mic. În Basarabia avem, nu departe de Cetatea-Albă (turcește *Acherman*), comuna Șaba, ai cărei locuitori sunt în mare parte francezi veniți din Elveția (Șvițera) de vre-o sută de ani.

O colonie de țărani italieni avem în Dobrogea, județul Tulcea, la Malcoți.

VICTOR LAZAR

## Strămoșii noștri

Fără știrea lui Traian nu-i mai era îngăduit să facă război sau pace, iar în cetățile dace rămăneau ostași romani, ca să păzească orice mișcare a Dacilor.

Traian se întoarse apoi la Roma, unde fu sărbătorit de toată lumea romană ca adevăratul biruitor al vitejilor Daci, vrăjmași atât de temuți.

Decebal primise pacea silnică a lui Traian, numai ca să scape de Romani și să-și vadă ieșii din Dacia. El nu putea să îndure rușinea aceasta și se pregăti să jertfească totul pentru neamul său. În loc să dărâme cetățile, el le întări și mai zidi altele nouă. Apoi legă prietenie cu alte popoare dușmane Romanilor, îndemnându-le să pornească cu toate război crâncen.

Traian află îndată despre toate isprăvile lui Decebal și se hotărî să meargă cu oaste mare împotriva Dacilor și să-i prăpădească, făcând din Dacia țară romană.

În anul 104 el porni cu o mare armată, strânsă din toate țările împărăției romane. Ajuns la Dumăre, însărcină pe un meșter vestit să zidească un pod de piatră peste Dunăre, acolo unde se află astăzi orașul Turnu-Severin, capitala județului Mehedinți. Rămășițele zidăriei picioarelor acestui pod se văd până în ziua de astăzi. După un an podul fu gata și Traian intră în Dacia cu toată oastea sa. Prin lupte foarte crâncene el se apropie pe încetul de capitala lui Decebal.

Regele Dacilor se folosise de un viclesug, cu nădejdea că-l va face pe Traian să părăsească Dacia. El înșelă pe un general roman iubit de Traian, numit Longinus, și îl făcu să vină în tabăra Dacilor, prefăcându-se că vrea să se înțeleagă asupra păcii. După ce în zadar încercă să afle de acesta

știri sigure despre oastea romană, trimise vorba împăratului, că va ucide pe Longinus, dacă nu va părăsi îndată pământul Daciei. Traian stătea la îndoială, dar Longinus ca să scape pe împăratul său de rușinea unei păci păgubitoare pentru Roma, îl vesti că el se va otrăvi. Așa știau Romanii să-și îndeplinească datoria de ostași. Nu trebuie să osândim însă nici fapta lui Decebal. Orice mijloc i se părea firesc regelui, care apăra cu atâta inimă neamul său și a neamului său.

Ajunși aproape de Sarmizegetuza, Romanii găsiră capul lui Longinus într-o prăjină înfiptă pe zidurile cetății. Apriși de mânie, ei se avântară napraznic împotriva celor din urmă soldați daci, cari și de data aceasta luptară cu cea mai minunată vitejie. Cetatea fu aprinsă și în vreme ce Romanii spărgeau zidurile și porțile, căpeteniile dace băură otrăvă, iar Decebal fugi pe cărări neștrăbătute. Ascunse bogățiile sale în albia unui râu, a cărui apă o muta apoi la loc, și se noie cu sabia lui de viteză, numai să nu cadă prizonier de viu în mâinile dușmanilor.

Capul vrednicului strămoș al nostru fu dus la Roma, ca să vadă toată lumea că s'a sfârșit cu tenutul dușman, care neliniștise împărăția romană timp de peste 20 de ani.

O parte din Daci rămași vii fugiră la popoarele vecine, iar alții se ascuseră prin pădurile și munții Ardealului, de unde se scoborâră abia mai târziu, când se potolise furia războiului. Pentru ca să se țină minte multă vreme această grea biruință, Traian a pus să se zidească la Roma un stâlp înalt, numit „Columna lui Traian“, pe care se văd și astăzi săpate luptele lui cu Dacii, înfățișarea, îmbrăcămintea și unele obiceiuri ale acestora.

G. Mateescu.



# Cronica săptămânei

## Din lăuntrul hotarelor

Situația politică continuă a fi tulbură. M. Sa Regele, în fața luptei dată de partidele din opoziție pentru răsturnarea guvernului, a crezut necesar să facă o consultare a tuturor fruntașilor politici ai țării. Astfel au fost chemați la Palat d-nii I. I. C. Brătianu, Maniu, Valda, Mihali, etc. cari și-au dat diferite păreri asupra modului cum s'ar putea găsi îndreptarea țării de cari azi suferă țara. M. Sa Regele are de ales una din aceste păreri, fie că înțelege să dea ascultare fruntașilor opoziției, fie că crede trebincios să fie la cârmă actualul guvern. Această consultare a fruntașilor țării este foarte prielnică în actualele împrejurări, când dela înțelepciunea și unirea oamenilor politici cu experiență se așteaptă schimbarea în bine atât de mult dorită de popor.

Un guvern care să unească laolaltă pe toți bunii români, care să facă să înceteze luptele zadarnice dintre partide ar fi desigur leacul potrivit pentru nenunțatele răni ale țării. El ar avea menirea să reorganizeze toate serviciile publice, să unifice legiunile, să refacă industria. Ordine în cheltuieli, economii mari, încasarea regulată a dărilor, reorganizarea învățământului și Bisericii, de asemenea ar trebui să intre între primele griji ale stăpânirii, poporul suferind adânc lipsurile provocate de război și de neîngrijirea mora din acei ce trebuie să vegheze pentru binele public.

Toate aceste le are însă în grijă M. Sa Regele care, cu mare înțelepciune a știut totdeauna să-și aleagă sfetnicii dintre cei mai de seamă bărbați ai neamului.

Trebuie de asemenea să așezăm între faptele mai importante ale săptămânei disolvarea, adică desființarea „Uniunii maghiare din Ardeal” un așa zis partid politic înființat de nobilii unguri cari în realitate erau uneltele lui Horty la noi în țară. Josika, conducătorul acestei uniuni un baron dintre vechii stăpânitori tirani cari chinuiau deopotrivă pe țărani unguri și români, a avut neobrăzarea să refuze „din cauze politice” invitarea de a asista la o reprezentare de operă dată în cinstea M. Sale Regina. Cu această ocazie s'au văzut gândurile ascunse ale acestor nobili ce voiau prin vicisug să atragă populația ungară la răsturnare. Constatându-se apoi că această uniune funcționa contrar legiunilor românești,

guvernul a desființat-o luând măsuri pentru confiscarea registrelor în cari, nu știm încă ce se va mai găsi. Este o măsură bună și chiar ziarele ungurești de obicei dușmănoase nouă, de astădată au priceput că față de nenumăratele provocări ale uniunii acesteia de nobili dușmănoși și iredențiști, nu se putea lua altă măsură.

**Situația economică și financiară.** — În ultima săptămână s'a notat o mare înrătățire a situației comerțului și industriei țării, precum și o îngreuiare a stărei bănești a statului. Cauzele tuturor acestor rele sunt multe. Mai întâi în lăuntrul țării trebuie să arătăm că dela război s'a făcut o nemai pomenită risipă cu banul public, producția, în grâne și mărfuri, s'a micșorat de asemenea din cauza devastărilor și lipsei de oameni, exportul, adică vinderea produselor peste graniță n'a fost reglementat și mărginit cum se cuvenea, astfel că țara în loc să câștige, mai mult a pierdut. Pe de altă parte de peste granițe s'au adus mărfuri cu totul lipsite de trebuință. Negustorii au cumpărat în streinătate parfumuri, pudre, zaharicale, alcooluri fine, în loc să aducă doar strictul trebincios poporului în mărfuri cari nu se puteau produce în țară. Toate acestea au contribuit mult la scăderea leului în streinătate, dându-se astfel în Franța abia 6-7 centime (bani francezi) pe un leu românesc care valora în timpuri bune 100 centime.

Ori când în săptămâna aceasta au ajuns lucrurile aci, toți negustorii români ce aveau de făcut plăți peste granițe, s'au văzut stingherți, tot avutul lor nefiind îndestulător pentru a acoperi datorile ce le aveau în streinătate. Dar, la rândul lor negustorii erau garantați de către bănci, cari s'au găsit astfel foarte lovite intrând într'o criză aspră. Prima care a suferit lovitură a fost „Banca Națiunii” ce n'a onorat semnătura unor cekuri, adică n'a putut plăti unele angajamente bănești.

Această bancă mare cu un capital de peste 300 milioane lei a fost atât de zdruncinată încât a fost nevoie de ajutorul celorlalte bănci pentru a nu lăsa să se prăbușească. Încă nu se cunoaște dacă Banca Națiunii va putea să-și plătească datorile ce le are pe piața internă și străină. Să sperăm însă că ajutorul dat va fi destul de puternic spre a împiedica prăbușirea ce ar fi atât de

dezastruoasă! pentru întreg comerțul și industria românească și pentru situația financiară în general.

De altfel toți negustorii și camerele de comerț au avut numeroase consfătuiri pentru a hotări mijloacele ce trebuiesc luate pentru îndreptarea valutei, adică ridicarea valorii leului ce singură ar putea îndrepta situația. Între mijloacele acestea, negustorii au propus guvernului într'un memoriu, să se limiteze importul, să se formeze o centrală a devizelor, adică o autoritate care să socotească ce marfă e trebincioasă pentru import și să împedice aducerea mărfurilor de lux cari ne-au adus în situația de azi, să se facă economie cu banul public, să se ajute producătorii etc.

Să sperăm că prin aceste mijloace se va îmbunătăți starea financiară atât de gravă azi.

**Situația agricolă.** — În întreaga țară, ca și în Ardeal s'a simțit mult lipsa ploilor. Timpul s'a menținut mai pretutindeni secetos cu dimineți brumose, cu călduri ziua, și înghețuri peste noapte în părțile muntoase. Acest timp, deși favorabil recoltatului porumbului, furajilor și tuturor prășitoarelor, a îngreuiat totuși arăturile și semănăturile de toamnă. Legumele de asemenea au avut de suferit dând recolte foarte slabe acolo unde nu există irigațiuni. Viile, a căror cules s'a terminat pretutindeni, au dat recolte bune, seceta și căldura făcând ca bobul să fie bogat în zahăr. Cantitatea vinului va fi mai mică însă calitatea foarte bună și de-o bogăție neobișnuită în alcool.

Tot seceta a făcut ca fânțele și pășunile să sufere mult, nutrețul fiind astfel absolut neîndestulător pentru marele număr de vite ce avem azi și pe cari nu le putem desface din cauza greutatea de export. Furajul s'a urcat astfel la 60—80 bani kilogramul, și greu o duc gospodarul ce nu s'au putut îngriji din vreme de hrană îndestulătoare pentru vitele lor. Din fericire însă prețul vitelor a început a se urca încât la nevoie românul poate azi să le vândă cu oarecare câștig.

În ultimul timp s'au observat mai pretutindeni schimbări de timp prielnice, căzând ploii în unele părți chiar bogate. Astfel s'au început cu hărnicie muncile de toamnă. Norocul este că și sămânța și muncitorii se găsesc din abundență, ziua de lucru plătitu-se între 15—20 lei după prețurile celui ce se tocmește.

Astfel să sperăm că la anul vom avea o recoltă bună care ne este foarte trebincioasă din cauză că, de pe acum suntem angajați prin împrumutul făcut de stăpânire în Elveția, cu grâne în valoare de peste un miliard lei ce trebuie să predăm acestei țări la anul viitor. Recolta bună a anului viitor trebuie de asemenea să servească la îmbunătățirea valutei monedei noastre și la refacerea economică a țării.

**Mișcarea culturală.** — Școala și biserica sunt temelile vieții unui neam.

Din nenorocire, românii sub mai multe stăpâniri nu s'au putut bucura de o învățătură luată în aceeași școală cu aceeași limbă și chiar Biserica sub îndemnul streinilor s'a împărțit. Pentru aceasta de îndată ce unirea cea mare s'a făcut, s'a pus chestiunea unificării Bisericii și Școlii astfel ca în toate colțurile României Mari, românii cari prin nimic nu se deosebesc unii de alții, să învețe în școli asemănătoare și să se închine în același fel, clerul fiind într'un singur chip ales. În legătură însă cu aceste probleme s'au rădicat nenumărate greutăți. Azi încă se discută asupra școlii de stat și celei confesionale dupăcum se discută asupra legiunii unitare a Bisericii.

În ultima săptămână guvernul s'a ocupat de chestiunea școlilor confesionale fără a hotări însă până acum etatizarea lor, adică luarea pe seama statului. De asemenea unificarea Bisericii se va discuta încă în toamna aceasta de către Constituanta Bisericească ce se va aduna în curând la București pentru a hotări definitiv asupra acestor însemnate probleme.

**De peste hotare.** — Comedia lui Carol de Habsburg s'a isprăvit. În fața amenințărilor Micii Antante și Marei Antante, guvernul lui Horty l'a arestat și l'a predat englezilor împreună cu soția sa Zitta. Englezii l-au imbarcat pe un vapor de război de Dunăre scoborându-l până la Orșova unde, din cauza apelor scăzute, au trebuit să se oprească.

Soarta a mai vrut să-și bată odată joc de tiranul de altădată: prizonier el e trecut pe pământul românesc pe care-l cotropise în trecut, străbătând Muntenia spre a se imbarca din nou la Galați pe un alt vapor englez ce trebuie să-l transporte la Constantinopol și de aici în insula unde este surghiunit. Astfel, pentru un timp, cât de lung nu se știe încă, Ungaria nu ne va mai da mo-

tive de îngrijorare. Mica Antantă nu pune însă capăt pregătirilor militare până când adunarea națională ungară nu va declara decăzuți de pe tron pe toți Habsburgii și nu va dezarma în mod sincer țara.

— La 11 Noembrie se deschide solemn la Washington, capitala Statelor-Unite, conferința dezarmării care va avea de examinat dacă nu se poate găsi un mijloc ca toate marile puteri să dezarmeze, — cheltuielile pentru menținerea forțelor armate fiind prea zdrobitoare pentru toate popoarele. Ideea este bună însă cu puțini sorți de izbândă de oarece însuși d. Briand, primul ministru al Franței, a declarat că pe garanții de vorbă și tratate nu se poate să înceteze pregătirile armate. Ori, ce alte garanții s'ar putea da de această conferință?

Pentru noi românii în special, armata a fost totdeauna pavăza dezvoltării noastre și nu putem renunța la ea mai înainte ca toți vecinii noștri primejdioși să nu fie reduși la neputință.

— În Anglia este o mare lipsă de lucru care lasă în totul iernei pe drumuri milioane de lucrători. De asemenea chestiunea neînțelegerilor cu Irlanda și-a revoluției în India preocupă mult cercurile politice de acolo.

— Grecia a fost invitată de Anglia să încheie o pace cât mai grabnică în Asia mică de oarece situația de acolo are un răsunet mare în Mesopotamia și India.

— Jugoslavia la rândul ei a fost invitată de „Conferința Ambasadorilor”, o alcătuire de pace a Marilor Puteri, să înceteze înaintarea în Albania, ale cărei granițe vor fi fixate de către Marile Puteri.

— BUCIUM —

## INFORMAȚIUNI

Constatându-se că mulți unguri, turburători ai ordinii publice, se strecoară în țară sub motivul că sunt proprietari de moșii întretăiate de frontiera română și ca atari sunt liberi să treacă în teritoriul nostru spre a-și lucra pământul, Marele stat major al armatei a luat măsuri ca toate aceste persoane să fie controlate de aproape, iar cei dovediți că trec fără dovadă să fie arestați și înaintați Consiliului de război.

Cicerin a adresat o notă guvernului englez, în care propune din partea guvernului sovietic recunșterea din partea Britaniei a regimului sovietic, precum și un tratat de pace definitiv cu Rusia sovietică. Această propunere se face în schimbul recunșterii de către guvernul sovietic rus a obligațiilor privitoare la împrumut-

# Publicitatea Culturii Poporului

zile statului rus încheiate în străinătate de către guvernul țarist înainte de 1914. Textul acestei note a fost adus la cunoștința publicului ori seara de către delegația rusă în Londra. Ziarele londoneze sunt foarte rezervate în comentariile lor asupra notei lui Cicerin. Felul cum autoritățile sovietice au nesocotit întotdeauna obligația lor de a se abține de la acțiuni anti-englize, după cum a fost relevat de guvernul englez în recenta notă adresată guvernului din Moscova, este de sigur un motiv destul de serios care explică rezerva acestor ziare. „Daily Chronicle” scrie: Oferta guvernului sovietic, așa cum se prezintă, este și condițională și limitată. Ea nu vorbește despre datoriile de război, nici de marile împrumuturi externe dinaintea de război făcute de municipalitățile ruse, și nici de capitahurile companiilor străine confiscate de guvernul sovietic. Oferta așa cum se prezintă abia poate sta în picioare.

Carlizii vor fi judecați. Guvernul a anunțat, că nu e condus de dorul de răzbunare, dar va judeca pe toți vinovații în chestiunea carlistă.

Deocândată toată grija guvernului e să limpezească situația politică și internațională.

Adunarea națională nu va fi convocată, cum se svonise.

## Pentru militari, primari, învățători etc.

Istoricul luptelor neamului românesc din zilele de glorie ale anilor 1916—1919, au fost trecute la nemurire în cele trei hărți lucrate încoluri de Dl. General C. St. Amza, și cari se găsesc de vânzare la Ad-ția ziarului „Cultura Poporului” numai cu 6 lei bucata (plus porto).

Aceste hărți nu trebuie să lipsească din casa oricărui bun român. Prin ele putem vedea cum s'au desfășurat luptele la Tisa și ocuparea B. Pestei; variațiunile teritoriului stăpânit în timpul războiului, și istoricul grafic al războiului. Toate hărțile sunt însoțite de date istorice.

**CITITORII NOSTRI,** mai ales cei dela sate precum și meseriași și muncitori de orice fel, cari doresc a înființa orice fel de cooperative precum și îndrumări speciale, să se adreseze inspectoratului cooperativei din Transilvania și Banat, Str. Lunei 54, Cluj.

## MICA PUBLICITATE

DE VÂNZARE, un fereșteru circular diametru 85 c. m. Informații la Ad-ția ziarului. 01

CAUȚ: 3 camere goale și bucatărie. Ofertele în ziar sub A. S.

# BANCA ROMANEASCA

## SOCIETATE ANONYMĂ

Capital Social 160,000.000 Lei

Sediul Central: BUCUREȘTI.



### SUCURSALE

Arad, Băiți, Brașov, Bazargic, Chișineu, Cernăuți, Constanța, Galați,

Cluj, Ismail, Târgu-Mureșului, Oradea-Mare, Sibiu, Tulcea, Timișoara.



Face orice operațiuni de bancă.

# BANCA NAȚIUNEI

## SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL SI REZERVE LEI 175.000.000

## BUCUREȘTI

CALEA VICTORIEI 98 (Piata Palatului Regal)

BĂNCI AFILIATE: LONDRA, PARIS, MILANO, VIENA, BRUNN (Ceha-Slovacia etc.)

cum și în principalele orașe din țară.

Execută orice operațiuni de Bancă în general. — Scont. — Avansuri pe ipotecă, gajuri de efecte publice, secțiuni și mărfuri. — Efectuează plăți și încasări. Emite ceuri și scrisori de credit în țară și în străinătate. — Primește depunerile spre fructificare. — Execută ordine de Bursă. — Conturi curente.

## A apărut

# „COMORĂ SUFLETULUI”

care cuprinde:

cântece populare de iubire și despre fire  
cântece de plugărie, păstorie și pescărie,  
cântece ostășești, colizi, urături, rugăciuni ș. a. pentru toate vârstele,  
stările sufletesti și îndelincirila  
poporul român. □□□□□□□□

Prețul (128 pagini) Lei 4.

Revânzătorilor rabat. — Se comandă dela  
Librăria „ȘCOALA ROMÂNĂ” din Suceava  
(Bucovina). □ Costul se trimite înainte.

În Editura „Școlii Române” au apărut de asemeni și alte cărți religioase — populare, de cântece, povestiri ș. a. al căror catalog se trimite gratuit oricui îl cere. □ Spre a înlesni onor. cititorii cunoașterea cărților noastre, îi rugăm să binevoiască a ne înștiința în cari gazete cetite de ei, ar dori să publicăm titlul și prețul cărților noastre, care după cuprins sunt foarte folosite. □

# BANCA CENTRALA

Pentru industrie și Comert s. p. a.  
Cluj, Str. Regina Maria No. 6--8  
(casele proprii).

Capital social Lei 50,000.000 deplin vărsat

Sectia de Bancă ● Sectia de Mărfuri

## FILIALE:

Sibiu, Arad, Turda, Alba-Iulia, Hațeg,  
Satu-Mare, Reprezentanți stabili în Bu-  
curești, Kosice, Praga și Viena.

ANUNCIURILE și RECLAMELE se primesc la Agentia „Soarele” Cluj, Strada Iuliu Maniu, 3